

Ref 34

Försäkringskassans beslut att återställa felaktigt uttagna föräldrapenningdagar utan att samtidigt kräva återbetalning saknar lagligt stöd.

12 kap. 12 § och 108 kap. 2 § socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 30 juni 2022 följande dom (mål nr 7460-20).

Bakgrund

1. Myndigheterna måste ha rättsligt stöd för alla sina åtgärder, antingen i en författning eller i någon annan av rättsordningen erkänd form, såsom t.ex. rättspraxis.

2. Det här målet gäller J.S., som hade ansökt om och fått föräldrapenning för en viss tid för sina två barn. Senare framkom att han under den aktuella tiden hade varit bosatt utomlands och därför inte omfattats av svensk socialförsäkring. Försäkringskassan fann därför att föräldrapenningen hade lämnats felaktigt men ansåg att J.S. inte behövde betala tillbaka ersättningen eftersom han bedömdes ha varit i god tro. Därefter beslutade Försäkringskassan att återställa de felaktigt ersatta föräldrapenningdagarna.

3. Allmänna ombudet överklagade besluten att återställa föräldrapenningdagarna till Förvaltningsrätten i Göteborg och anförde följande. Återställandet innebär att J.S. har möjlighet att ta ut samma dagar på nytt. Antalet dagar som en förälder kan få föräldrapenning för är begränsat. Besluten innebär att Försäkringskassan tillåter en dubbelkompensation som saknar stöd i lag.

4. Förvaltningsrätten ändrade de överklagade besluten och bestämde att de uttagna föräldrapenningdagarna inte skulle återställas samt uttalade att redan det faktum att antalet dagar med föräldrapenning är begränsat innebär att det inte kan anses förenligt med lagstiftningens syfte att återställa felaktigt utbetalda ersättningsdagar.

5. Allmänna ombudet överklagade domen till Kammarrätten i Göteborg och yrkade att den skulle upphävas och att Försäkringskassans beslut att återställa föräldrapenningdagarna skulle fastställas.

6. Kammarrätten avslog överklagandet och uttalade följande. Situationen är inte närmare reglerad i socialförsäkringsbalken. Grundregeln i balken är dock att föräldrapenning med anledning av ett barns födelse lämnas under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna. Att i den nu aktuella situationen återställa dagarna

skulle innebära att reglerna om antalet tillgängliga föräldrapenning-dagar åsidosätts. De ska därför inte återställas.

Yrkanden m.m.

7. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska besluta att föräldrapenningdagarna ska återställas.

8. *J.S.* anser att överklagandet ska bifallas.

9. *Försäkringskassan* har yttrat sig i målet och anför följande. Det är myndighetens register över uttagna dagar med föräldrapenning som ligger till grund för beräkningen av den försäkrades återstående ersättningsdagar. Vilka dagar som föräldrapenning utges för har betydelse för bl.a. skyddet för den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst, föräldrapenningtillägg från arbetsgivaren och rätten till föräldraledighet. Det är därför viktigt att endast sådana dagar som en person har haft en faktisk rätt till registreras som dagar med föräldrapenning, och att föräldern inte förlorar rätten att själv välja vilka dagar som ersättning ska utges för.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

10. Frågan i målet är om det när föräldrapenning har lämnats felaktigt kan ske ett återställande av de ersättningsdagar som en förälder kan ta ut, så att de felaktigt ersatta dagarna inte räknas av från förälderns totala antal ersättningsdagar.

Rättslig reglering m.m.

11. I 5 § förvaltningslagen (2017:900) slås fast att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen.

12. Enligt 12 kap. 12 § socialförsäkringsbalken lämnas föräldrapenning med anledning av ett barns födelse under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna. Av 108 kap. 2 § framgår att Försäkringskassan under vissa förutsättningar ska besluta om återbetalning av ersättning som har lämnats felaktigt.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

13. När en förälder tar ut dagar med föräldrapenning räknas dessa av från det totala antal dagar som föräldern kan ta ut. I det nu aktuella fallet visade det sig att utbetalningar av föräldrapenning till *J.S.* var felaktiga för ett visst antal dagar. Försäkringskassan avstod

från att kräva tillbaka den lämnade ersättningen men beslutade att återställa de uttagna dagarna.

14. Om Försäkringskassan med stöd av 108 kap. 2 § socialförsäkringsbalken beslutar om återbetalning av föräldrapenning kan den försäkrade inte, i den mening som avses i 12 kap. 12 §, anses ha tagit ut föräldrapenning under de dagar som kravet på återbetalning avser (jfr HFD 2015 ref. 67). I en sådan situation ska därmed de dagar som Försäkringskassan har beslutat om återbetalning för inte räknas av från det totala antalet dagar som den försäkrade har för föräldrapenning. Till följd av ett sådant återbetalningsbeslut ska Försäkringskassan således korrigera uppgiften i sitt register om uttagna dagar med föräldrapenning.

15. Något stöd för att tidigare uttagna dagar med föräldrapenning kan återställas trots att något beslut om återbetalning av felaktigt lämnad ersättning inte har fattats finns däremot inte i socialförsäkringsbalken eller på något annat håll i rättsordningen. Försäkringskassans beslut om detta saknar således laglig grund.

16. Överklagandet ska därmed avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Ståhl, Bull, Anderson, Jönsson* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren *Mårten Olsson*.

Förvaltningsrätten i Göteborg (2020-04-20, Glimstedt):

Socialförsäkringsbalken saknar bestämmelser om återställande av utbetalda ersättningsdagar. Av Försäkringskassans vägledning i ärenden om återkrav framgår att ett beslut om återställande av utbetalda ersättningsdagar är oberoende av om den försäkrade inte anses återbetalningsskyldig eller om eftergift beviljas samt att en felaktig utbetalning aldrig ska medföra att dagar räknas av från en dagarsättningsförmån (Försäkringskassans vägledning 2005:3, version 7, s. 60 samt version 10, samma sida).

Av 12 kap. 2 § SFB följer att en förälder kan ta ut ett begränsat antal dagar med föräldrapenning. Kammarrätten i Sundsvall har i dom den 29 augusti 2018, mål nr 202-18, uttalat att det inte är rimligt att en enskild får felaktigt utbetalda ersättningsdagar återställda när han eller hon – som i förevarande fall – varit i god tro vid utbetalningstillfällena och därigenom undgått återbetalningsskyldighet.

Försäkringskassan har genom besluten återfört sammanlagt 299 föräldrapenningdagar till J.S. Han har därigenom tillgodoräknats dagar som han redan fått ersättning för och som han kan utnyttja genom en ny

ansökan. Eftersom återställandet påverkar beräkningen av antalet återstående föräldrapenningdagar har besluten sådana verkningar att de får anses överklagbara. Redan det faktum att antalet dagar med föräldrapenning är begränsat, innebär enligt förvaltningsrättens mening, att det inte kan anses förenligt med lagstiftningens syfte att återställa felaktigt utbetalda ersättningsdagar. Allmänna ombudets talan ska därför bifallas och Försäkringskassans beslut ändras i enlighet med domslutet.

– Förvaltningsrätten ändrar de överklagade besluten och bestämmer att de 18 respektive 281 föräldrapenningdagar som J.S. tagit ut och även fått ersättning för inte ska återställas.

Kammarrätten i Göteborg (2020-11-13, Classon, Mårdberg och Gustavsson):

Föräldrapenning har lämnats till J.S. för ett visst antal dagar under åren 2016 och 2017. Även om det senare visat sig att utbetalningarna varit felaktiga har Försäkringskassan med hänvisning till att han varit i god tro beslutat att han inte behöver betala tillbaka den föräldrapenning som utbetalats.

Den fråga som kammarrätten ska ta ställning till är vad som i denna situation ska hända med de föräldrapenningdagar som använts för att ta ut den aktuella föräldrapenningen.

Situationen är inte närmare reglerad i socialförsäkringsbalken. Av 12 kap. 12 § socialförsäkringsbalken framgår dock en grundregel om att föräldrapenning med anledning av ett barns födelse lämnas under högst 480 dagar sammanlagt för föräldrarna.

Att i den nu aktuella situationen återställa dagarna skulle innebära att reglerna om antalet tillgängliga föräldrapenningdagar åsidosätts. Kammarrätten anser därför att de aktuella föräldrapenningdagarna inte ska återställas.

– Kammarrätten avslår överklagandet.